

Στις
πατρίδες
της

JAZZ

Ποιος είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος για να ακούσεις τους ήχους και να συλλάβεις τις εικόνες του «μεγαλύτερου είδους αμερικανικής τέχνης του 20ού αιώνα»; Βουτάς μια παλιά Σεβρολέτ και γυρνάς όλη την Αμερική – από τη Νέα Υόρκη και το Σικάγο ως το Λος Άντζελες και τη Νέα Ορλεάνη. Αυτό έκαναν, στις αρχές της δεκαετίας του 1960, ο Γερμανός ιστορικός της τζαζ Τζόε Μπέρντ και ο Αμερικανός φωτογράφος Ουίλιαμ Κλάξτον. Ένα λεύκωμα των Εκδόσεων «Taschen» μας θυμίζει το ταξίδι τους...

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΕΡΙΚΛΗ ΔΗΜΗΤΡΟΛΟΠΟΥΛΟ

νη κλεισούρα του υπογείου είναι το άρωμα της τζαζ, το ασπρόμαυρο είναι το χρώμα της. Η νύχτα, το αλκοόλ, τα αφροαμερικανικά πρόσωπα ανάμεσα στους τοίχους της μητρόπολης, το γρατσουνιαμένο φύσημα του σαξοφώνου, τα ναρκωτικά, το ποιητικό περιθώριο, το καθένα ξεχωριστά και όλα μαζί απαιτούν άσπρο και μαύρο. Η σύλληψη αυτής της εικόνας στο φακό έγινε πάθος για πολλούς – ένα είδος θρησκείας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, ο Ουίλιαμ Κλάξτον σπούδασε Ψυχολογία στο Πανεπιστήμιο UCLA του Λος Άντζελες. Αντικομοφορμιστής στο πνεύμα της εποχής και με διάθεση για μια ζωή μποέμ, έχασε γρήγορα το ενδιαφέρον του για τους ακαδημαϊκούς κύ-

κλους. Το περιβάλλον του ήταν στους μουσικούς της τζαζ. Με τη φωτογραφική του μηχανή ο Κλάξτον έγινε η σκιά που τους ακολουθούσε παντού: στα τζαζ κλαμπ, στα καμαρίνια, στα στούντιο ηχογράφησης, στο δρόμο. Έγινε επίσης ένας «δικός» τους, όπως μαρτυρούν οι τίτλοι που του αφιέρωσαν οι μουσικοί: «Sound Claxton!» (Αλ Κον), «Clicking with Clax» (Σόρτι Ρότζερς), «Claxography» (Νταν Στ. Μαρσέιγ). Ένας από τους πιο στενούς του φίλους έγινε ο Τσετ Μπέικερ, ο λευκός τρομπετίστας και «καταραμένος άγγελος» της τζαζ.

Ένα πρωινό του Οκτωβρίου του 1959 ο Κλάξτον έλαβε ένα τηλεφώνημα από τη Γερμανία. Στην άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής ήταν ο Τζοακίμ Ερνστ Μπέρεντ, ένας από τους μεγαλύτερους ιστορικούς της τζαζ. Ο Μπέρεντ ανακοίνωσε στον Κλάξτον ότι σκόπευε να επισκεφθεί τις Ηνωμένες Πολιτείες για να μελετήσει από κοντά «το μεγαλύτερο είδος αμερικανικής τέχνης του 20ού αιώνα» και γι' αυτόν το λόγο έψαχνε έναν φωτογράφο ώστε να ντύσει με εικόνες το βιβλίο του. Ο Μπέρεντ εξήγησε, επίσης, ότι η ιδέα του απαιτούσε ένα μεγάλο ταξίδι στην Αμερική, το οποίο θα διαρκούσε τρεις με τέσσερις μήνες. Ήθελε να επισκεφθεί τις σημαντικότερες πόλεις της τζαζ, να παρακολουθήσει το Φεστιβάλ του Μόντερεϊ και του Νιούπορτ, να μιλήσει με τους μάρτυρες της παράδοσης και τους πρωταγωνιστές τού σήμερα. Φυσικά ο Κλάξτον δέχθηκε αμέσως. Λίγες μέρες αργότερα θα συναντούσε τον Μπέρεντ στη Νέα Υόρκη. Οι δυο τους θα μείνουν σε ένα ετοιμόρροπο ξενοδοχείο στη Νέα Υόρκη, όπου κυρίως διέμεναν ναρκομανείς. Στο ξενοδοχείο, ο Τζόε, όπως αποκαλούσαν πλέον τον Μπέρεντ ο Κλάξτον και οι τζαζίστες, θα εξηγήσει το σχέδιό του, το οποίο προέβλεπε μια πρώτη στάση στη Φιλαδέλφεια και την Ουάσινγκτον. Έπειτα θα έπαιρναν το δρόμο προς τη Νέα Ορλεάνη στο Νότο, στη συνέχεια θα ανέβαιναν από το Μισισιππή μέχρι το Μέμφις, απ' όπου θα κατευθύνονταν προς το Σικάγο, σταθμεύοντας στο Σεντ Λούις, το Ντιτρόιτ και το Κάνσας Σίτι. Από το Σικάγο θα ταξίδευαν προς τη Δύση: Λος Άντζελες, Χόλιγουντ, Σαν Φρανσίσκο, Λας Βέγκας και βέβαια Μόντερεϊ για το φεστιβάλ. Υπολόγισαν να επιστρέψουν στη Νέα Υόρκη το φθινόπωρο, μετά να επισκεφθούν το φημισμένο Berkeley Music School στη Βοστώνη και να ολοκληρώσουν το ταξίδι τους στο Φεστιβάλ του Νιούπορτ. Οι οπτικοί μάρτυρες μιας ολόκληρης εποχής θα ξεκινήσουν την οδύσειά τους στις πατρίδες της τζαζ με μια παλιά Σεβρολέτ...

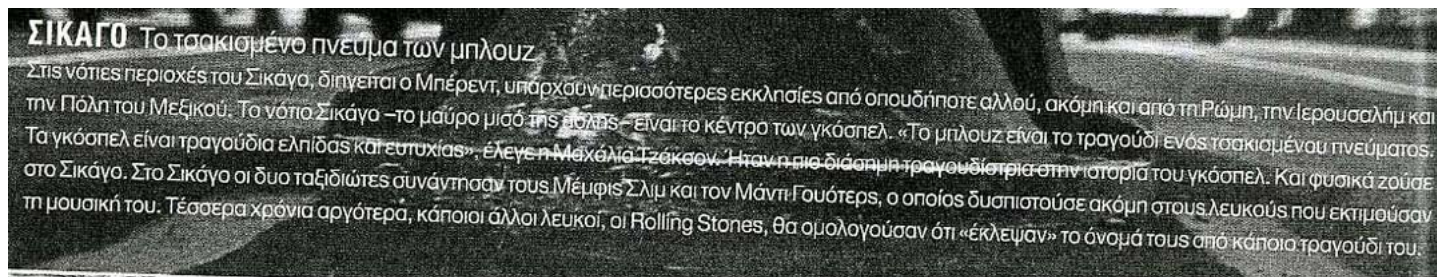
ΝΕΑ ΟΡΛΕΑΝΗ Στη γενέθλια γη της τζαζ

Στις αρχές του περασμένου αιώνα, ο συνθέτης και πιανίστας Τζέλι Ρολ Μόρτον «εκλεπύνει» το χοντροκομμένο ρυθμό της ραγκτάιμ και «εφευρίσκει» την τζαζ. Η τζαζ είναι μια μουσική του Νότου, ένα βασικό κοινωνικό χαρακτηριστικό της Νέας Ορλεάνης. Η πρώτη περιπέτεια διαδραματίστηκε φυσικά σε εκείνα τα μέρη. Ο Μπέρντ είχε ακούσει ότι στο νησί του Σί Άιλαντ στην Τζόρτζια υπήρχε μια κοινότητα μαύρων που διατηρούσε αναλλοίωτα τα ήθη και τη γλώσσα της αφρικανικής κουλτούρας. Μια συνάντηση μαζί τους ήταν κάθε άλλο παρά εύκολη. Οι έγχρωμοι ήταν δύσπιστοι και αρνούταν να μιλήσουν μαζί του. Την επόμενη μέρα ο Μπέρντ εμφανίστηκε στην είσοδο της εκκλησίας μετά τη λειτουργία κρατώντας στα χέρια του δυο μπουκάλια ούισκι. Ο πάγος είχε λιώσει με το «νερό της φωτιάς». Ο Κλάξτον και ο Μπέρντ ανακάλυψαν αργότερα ότι ο Τζορτζ Γκέρσουιν και ο Ντι Μπος Χέιγουορντ είχαν επισκεφθεί το ίδιο νησί τη δεκαετία του 1930 για να γράψουν την όπερα «Porgy and Bess» (απ' όπου και το πολύ γνωστό «Summertime»). Φτάνοντας στη Νέα Ορλεάνη, οι Κλάξτον και Μπέρντ κατάλαβαν ότι το πιο εύκολο πράγμα στην πόλη ήταν να βρεις κάποιον μουσικό που να ισχυρίζεται ότι έχει «ανακαλύψει» την τζαζ, ακόμη κι αν ο Τζέλι Ρολ Μόρτον είχε διεκδικήσει την πατρότητα ήδη από το μακρινό 1902. Ο Μπέρντ, πάντως, βρήκε στη Νέα Ορλεάνη την τέλεια σύνθεση της Ευρώπης και της Αμερικής ή, για την ακρίβεια, «της γαλλικής γοητείας, της λατινοαμερικανικής αγάπης για τη ζωή, της βορειοαμερικανικής εθνικότητας και της μαύρης ζωτικότητας». Χάρη στις καλές γνωριμίες ενός τοπικού μουσικολόγου, του Ρίτσαρντ Άλεν, ο Μπέρντ και ο Κλάξτον κατάφεραν να συναντήσουν τα μέλη των τριών κυριότερων marching bands και να φωτογραφίσουν δύο κρεολικές κηδείες. Όταν πέθανε ένα μέλος αυτής της μπάντας, οι μουσικοί φίλοι του συνόδευσαν το φέρετρο ως το νεκροταφείο με ένα πένθιμο εμβατήριο. Στο τέλος της τελετής η μπάντα ξέσπασε με πιο εύθυμα μοτίβα, ενώ ο κόσμος χόρευε και τραγουδούσε μέχρι αργά τη νύχτα.

Σπουδή «στο μεγαλύτερο είδος αμερικανικής τέχνης του 20ού αιώνα» ήταν για τον Τζόε Μπέρντ η τζαζ. Το γρατσοειδές φύσημα του σαξοφώνου, τα ναρκωτικά, το αλκοόλ, το ποιητικό περιθώριο για πολλούς ήταν πάθος – ένα είδος θρησκείας.

ΜΕΜΦΙΣ - ΣΕΝΤ ΛΟΥΙΣ - ΝΤΙΤΡΟΪΤ - ΚΑΝΣΑΣ ΣΙΤΙ Κατά μήκος του Μισισσιπή

Ο Μπέρντ και ο Κλάξτον ανεβαίνουν προς το Βορρά με την παλιά Σεβρολέτ, έτσι όπως η τζαζ ανέβαινε κάποτε με τα ποταμόπλοια για να κατακτήσει τις βόρειες πολιτείες. Οι δυο τους σταματούν στο Μέμφις για να φωτογραφίσουν το σπήλι και τον τάφο του Γ.Κ. Χάντι, του πρώτου μεγάλου συνθέτη της τζαζ. Εκεί διαπίστωσαν ότι κανένας δεν έπαιζε πια σε εκείνο το παλιό στυλ. Οι πάντες έπαιζαν hard pop. «Στο Μέμφις δεν υπάρχει πια παραδοσιακή τζαζ με την έννοια που παίζεται στη Νέα Ορλεάνη», έγραφε ο Μπέρντ. Εκεί, πάντως, ανακάλυψαν τη Μέμφις Τζαγκ Μπαντ, μια «πειραματική και πολύ διασκεδαστική μπάντα», που έπαιξε για τους δυο ταξιδιώτες στο ηλιοβασιλέμα του Μισισσιπή, σε ένα κάπενινγκ που δεν θα ξεχνούσαν ποτέ. Όταν έφτασαν στο Σεντ Λούις, την πόλη όπου είχε γεννηθεί ο Μάιλς Ντέιβις, κατάλαβαν ότι η τζαζ σκηνή ασθenoύσε. Κατέληξαν σε ένα μπαρ για λεσβίες, όπου τραγουδούσε μια αντρογυναίκα συνοδευόμενη στο σαξόφωνο από μια κοπέλα που φορούσε σμόκιν. Στο Κάνσας Σίτι, την πρωτεύουσα του σουίνγκ και του βέμπορ, συνάντησαν τη μητέρα του Τσάρλι Πάρκερ, του μυθικού σαξοφωνίστα που βούλιαξε στην ηρώνη πριν συμπληρώσει τα τριάντα πέντε του χρόνια, και φωτογράφησαν τον τάφο του. Σε εκείνη την πόλη ο Πάρκερ έκανε τον πρώτο του δίσκο με την Τζέι ΜακΣαν Μπαντ.

ΣΙΚΑΓΟ Το τσακισμένο πνεύμα των μπλουζ

Στις νότιες περιοχές του Σικάγο, δίπλα στον Μπέρεντ, υπάρχουν περισσότερες εκκλησίες από οπουδήποτε αλλού, ακόμη και από τη Ρώμη, την Ιερουσαλήμ και την Πόλη του Μεξικού. Το νότιο Σικάγο –το μαύρο μισό της πόλης– είναι το κέντρο των γκόσπελ. «Το μπλουζ είναι το τραγούδι ενός τσακισμένου πνεύματος. Τα γκόσπελ είναι τραγούδια ελπίδας και ευσυχίας», έλεγε η Μαχάλια Τζάκσον. Ήταν η πιο διάσημη τραγουδίστρια στην ιστορία του γκόσπελ. Και φυσικά ζούσε στο Σικάγο. Στο Σικάγο οι δυο ταξιδιώτες συνάντησαν τους Μέμφις Σλιμ και τον Μάντι Γουότερς, ο οποίος δυσπιστούσε ακόμη στους λευκούς που εκτιμούσαν τη μουσική του. Τέσσερα χρόνια αργότερα, κάποιοι άλλοι λευκοί, οι Rolling Stones, θα ομολογούσαν ότι «έκλειψαν» το όνομά τους από κάποιο τραγούδι του.

ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ - ΛΑΣ ΒΕΓΚΑΣ - ΜΟΝΤΕΡΕΪ - ΣΑΝ ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ Το τέλος του ταξιδιού

Στο τέλος του καλοκαιριού ο Κλάξτον και ο Μπέρεντ έφτασαν στο Λος Άντζελες, όπου συνάντησαν τον Μπένι Κάρτερ, τον Κάουντ Μπέιζι και πολλούς ακόμη. Ο Μπέρεντ όμως προτιμούσε το Σαν Φρανσίσκο, όπου κυκλοφορούσαν ακόμη οι ποιητές της γενιάς μπιτ. Στο Λας Βέγκας ανακάλυψαν με έκπληξη την –ηλικιωμένη– Μάρλεν Ντίτριχ να τραγουδάει σε ένα παλιό πάλκο, ενώ ο Ντιουκ Έλινγκτον έπαιζε με την μπάντα του στο φουαγιέ ενός ξενοδοχείου. Μια άλλη –ακόμη πιο κακή– έκπληξη τους περίμενε κατά την επιστροφή τους στη Νέα Υόρκη: ο Τζέρι Μάλιγκαν έκανε πρόβες με την μπάντα του στα παγκάκια του Σέντραλ Παρκ. Την ίδια τύχη είχαν ο Ρέι Τσαρλς, ο Θελόνιους Μονκ και ο Μάιλς Ντέιβις. Οι μυθοποιημένοι στην Ευρώπη γίγαντες της τζαζ ήταν στις Ηνωμένες Πολιτείες οι περιθωριακοί της βιομηχανίας του θεάματος...

Ντιουκ Έλινγκτον, Ρέι Τσαρλς, Θελόνιους Μονκ, Μάιλς Ντέιβις.
Οι μυθοποιημένοι στην Ευρώπη γίγαντες της τζαζ ήταν στις Ηνωμένες
Πολιτείες οι περιθωριακοί της βιομηχανίας του θεάματος...